

ГАЛИЦЬКИЙ ЗАМОК У СВІТЛІ ІНВЕНТАРЮ ГАЛИЦЬКОГО СТАРОСТВА 1767 р.

У статті публікується текст інвентарю Галицького староства 1767 р. з докладним описом стану Галицького замку. Відзначаються його запущеність і занедбаність, викликані як побудовою палацу родини Потоцьких у Станиславові, так і військовими подіями XVII ст., зокрема нападом турецького війська 1676 р.

Ключові слова: Галицький замок, королівські люстрації, Галицьке староство, Андрій Потоцький, інвентар, фортеця, укріплення.

Замки є однією з пам'яток матеріальної культури давніх епох, що найбільше збуджує увагу. На жаль, досі на терені давньої Речі Посполитої багато з тих будівель не збереглося, безповоротно гинучи в історичних бурях або стаючи жертвою варварської політики комуністичної влади, яка не вагаючись руйнувала їх для отримання будівельного матеріалу¹. Звичайно, можна знайти багато прикладів добре збережених або відреставрованих замків і палаців, які, хоча нині й виконують зовсім інші функції, ніж раніше, залишаються все ж живими свідками історії. Не слід забувати й про багато зруйнованих об'єктів, які чекають на реставрацію, понижені в очікуванні ремонту, та румовища замків, часто погано законсервованих, що перебувають у стані поступового руйнування². Оскільки не вцілілі наразі замки «говорять» про себе тільки за посередництва історичних джерел, то збережені будівлі й далі дивують величчю, а деякі руїни все ще вражають блиском давньої слави. Могутні, оточені ровом мури і високі башти — це лише деякі елементи твердинь, що свідчать про їхню колишню славу та роль, на яку вони були призначені колись.

¹ Basista A. Betonowe dziedzictwo. Architektura w Polsce czasów komunizmu / A. Basista. — Warszawa; Kraków, 2001. — S. 159.

² Про можливості використання давніх фортифікацій для сучасних потреб див.: Ptaśnik J. Potrzeby i możliwości w dziedzinie ochrony nowożytnych fortyfikacji w Polsce / J. Ptaśnik // Studia i Materiały do Historii Wojskowości. — 1966. — T. 12. — Cz. 1. — S. 19–21.

У Середньовіччі замки виконували передусім резиденційну функцію як королівські, княжі або магнатські житла, а також мілітарну, являючи систему захисту меж держави³. Такий, зрештою, образ замку – місця захисту та водночас житла заможної особи функціонував у свідомості людей XV–XVI ст. Однак у цей період у центрі Речі Посполитої вони повільно почали втрачати свої оборонні риси, а їхні репрезентативні й адміністративні функції переймали палаци. Як стверджує Адам Мілобєдзький (*Adam Miłobędzki*), сталося це внаслідок послаблення мілітарного фактора⁴. На це мала вплив відсутність загрози для центру країни, яка потребувала б обов'язкового будівництва міцних оборонних об'єктів. Крім того, нові архітектурні рішення дозволяли споруджувати розкішні резиденції так, щоб не позбавляти їх повністю мілітарних якостей⁵. Підтвердженням цього, зрештою, є замок у Збаражі, збудований у стилі «palazzo in fortezza», поєднуючи естетику та обороноздатність. Досить тільки згадати, що ця споруда – резиденція руського воєводи Яреми Вишневецького 1649 р. не капітулювала, незважаючи на тривалу облогу понад сотисячного козацько-татарського війська.

Інакше це виглядало на південно-східних кордонах Речі Посполитої, де шляхта майже безперервно мусила зважати на загрозу від татар, турків чи козаків. Через це тамтешні замки виконували передусім мілітарні функції, а їхній естетичний рівень носив другорядне значення. Однак це не значить, що там не споруджували будівлі типу «palazzo in fortezza», поєднуючи ці дві риси. Через брак коштів це могли, щоправда, дозволити собі винятково тільки представники магнатерії, тому тут переважали «класичні» фортеці бастионного типу⁶. Такі об'єкти передусім у разі небезпеки давали захист місцевому люду та ставали на заваді потенційним нападникам. Розуміючи не останнє значення фортець

³ Guerquin B. Zamki w Polsce / B. Guerquin. – Warszawa, 1974. – S. 32–33.

⁴ Miłobędzki A. Architektura polska XVII w. / A. Miłobędzki. – Warszawa, 1980. – S. 70.

⁵ Dybaś B. Twierdza czy rezydencja? Militarne znaczenie siedzib magnackich w XVII wieku / B. Dybaś // Rezydencje w średniowieczu i czasach nowożytnych / [red. E. Opaliński, T. Wiślicz]. – Warszawa, 2001. – S. 69–70.

⁶ Łotysz A. Zamek w Sutkowcach na tle refugialnych założeń obronnych na Podolu w początkach XVII wieku. Problemy rekonstrukcji / A. Łotysz // Barok. Historia – Literatura – Sztuka. – 2001. – R. VIII. – S. 156–157.

на цій території, зміцнення оборонного потенціалу південно-східних кордонів Речі Посполитої, між іншим, через ремонт зруйнованих фортець залишалося пріоритетним⁷. Розумів це також король Ян III Собеський (*Jan III Sobieski*), який удосконалив оборонну систему на цьому просторі, будуючи понад 500 км прикордонних укріплень, що простягалися від Снятина через Дністер на Поділля, а також низку наддністрянських і подільських замків⁸.

Однією з таких фортець ми вважаємо замок у Галичі, від якого досі залишилися тільки фрагменти мурів. Ця твердиня має дуже довгу історію, що сягає часів середньовіччя⁹. Вже тоді вона відіграла дуже важливу роль у регіоні, бо, як відомо, за панування Казимира III й на його доручення тодішню дерев'яну будівлю ґрунтовно перебудували, споруджуючи майже наново з каменю¹⁰. Оскільки історія Галицького замку недавно стала предметом дослідження Зеновія Федунківа на сторінках спеціальної монографії¹¹, метою автора не є звернути увагу читача на згаданий у заголовку опис будівлі.

Розташування замку в землях, які часто піддавалися ворожим нападам, спричинилося до того, що його мури мусили багаторазово давати відсіч різноманітним агресорам. Твердиню було кілька разів зруйновано, а потім відбудовано, щоб вона знову чинила опір волохам або татарам. Останні намагалися, хоч безрезультатно, здобути її 1594 і 1621 рр.¹². Хоч укріплення не захопили, напад ворога не залишився без впливу на фортецю, яка у XV ст. почала руйнуватися. Незважаючи на це, вона і далі відіграла роль адміністративного центру, де зберігалися і де писали гродські й земські книги. Виконувала вона й функцію оборонного бастіону задля захисту навколишнього населення, тут містилися склади, в яких люди в разі ворожого

⁷ Dybaś B. Fortece Rzeczypospolitej. Studium z dziejów budowy fortyfikacji stałych w państwie polsko-litewskim w XVII wieku / B. Dybaś. – Toruń, 1998. – S. 127.

⁸ Wojtasik J. Podhajce 1698 / J. Wojtasik. – Warszawa, 1990. – S. 54–55.

⁹ Rozmowy o polskiej Koronie / [przez E. Helenijusza]. – Kraków, 1873. – T. 1. – S. 464.

¹⁰ Kaczmarczyk Z. Kazimierz Wielki (1333–1370) / Z. Kaczmarczyk. – Warszawa, 1948. – S. 227.

¹¹ Федунків З. Галицький замок / З. Федунків. – Івано-Франківськ, 2013.

¹² Czolowski A. Dawne zamki i twierdze na Rusi Halickiej / A. Czolowski // Teka Konserwatorska. Rocznik Koła C. K. Konserwatorów Starożytnych Pomników Galicji Wschodniej 1892. – Lwów, 1892. – S. 81.

нападу могли сховати своє добро¹³. З люстрації 1627 р. відомо, що на озброєнні фортеці перебували дві бронзові гарматки, два моздирі, кілька гаківниць та бочка пороху. Цей арсенал не можна окреслити як вражаючий, і, безумовно, фортеця тоді не могла ефективно чинити опір під час можливого нападу. Ба більше, вже тоді потребували негайного ремонту мури та башта, які були «barzo ruinam minantur»¹⁴. Правдоподібно, чергові пошкодження неремонтований замок отримав під час повстання Богдана Хмельницького. Не виключено, що шкода, якої у той час зазнало місто, позбавлене солідного фортифікаційного захисту, та й сама зруйнована твердиня, що височіла над ним, змусила шляхту серйозно замислитися. На відміну від попереднього періоду, коли теми Галицького замку не порушували, знать почала домагатися ремонту міських укріплень¹⁵. Наслідком цього була постанова сейму 1652 р., що дозволяла тамтешнім жителям мобілізувати 100 піхотинців для оборони і безпеки замку¹⁶. До капітального ремонту, правдоподібно, так би й не дійшло, якби не приватна ініціатива галицького старости Андрія Потоцького (*Andrzej Potocki*), «який своїм власним коштом з ґрунту реставрував, виставив нові мури і зокрема ровами, валами, редурами чужоземним способом оточив, у що немалі кошти вклав»¹⁷. Роботами керував відомий архітектор, родом з Авіньйона, Францішек Корассіні (*Franciszek Corazzini*)¹⁸. Як стверджує Олександр Чоловський (*Aleksander Czołowski*), унаслідок цього Галицький замок можна було поставити в один ряд

¹³ Inwentarz starostw halickiego i kołomyjskiego 1627 roku / [oprac. K. Rzemieniecki] // Czasopismo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. – 2010. – S. 20–21, 144–145.

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ «Місто Галич, зруйноване ворогом, що до наших з'їздів через своє спустошення бути не може, щоб від постоїв жовнірських звільнене було і дохід на фортифікування міста цього показаний був [...]», Інструкція Галицького сеймика послам на вальний сейм. Галич, 6 жовтня, 1649 р. Див.: Akta Grodzkie i Ziemskie z Archiwum Ziemskiego we Lwowie (далі – AGZ) / [wyd. A. Prochaska]. – Lwów, 1931. – Т. XXIV. – S. 83.

¹⁶ Zamek halicki // Volumina Legum (далі – VL) / [wyd. J. Ohryzko]. – Petersburg, 1860. – Т. IV. – S. 172.

¹⁷ VL. – Т. IV. – S. 259; Instrukcja sejmiku halickiego postom na sejm walny, Halicz 17 czerwca 1658 // AGZ. – Т. XXIV. – S. 144.

¹⁸ Dybaś B. Fortece Rzeczypospolitej... – S. 182.

з найкращими фортифікаціями України як з погляду будівництва, так і оборонного потенціалу¹⁹.

Однак слава Галицької фортеці тривала недовго, бо її здобули турецькі війська, які 1676 р. після невдалої облоги Станиславова рушили в напрямку міста, підкоривши дорогою замок в Єзуполі²⁰. Укріплення спершу підпалили, а потім узяли штурмом війська Хусейна Паші²¹. Андрій Потоцький, який вклав багато коштів у фортецю, звичайно, не залишив її зруйнованою. Та, незважаючи на відновлення, вона вже не повернула недавнього блиску і значення, що, як стверджує Олександр Чоловський, було наслідком нещодавно недалеко збудованого галицьким старостою палацу в Станиславові, який затьмарював решту резиденцій у регіоні²². Чергові Потоцькі, що займали уряд галицького старости, маючи на вибір відремонтований після руйнувань замок у Галичі та повну пишноти резиденцію в Станиславові, без довгих вагань обрали місцем свого перебування другу. Через відсутність зацікавленої особи, готової вкласти кошти у фортецю, як це зробив Андрій Потоцький, та байдужість до стану твердині з боку галицької шляхти та почала з кожним роком перетворюватися на чимраз більшу руїну. Внаслідок цього замок з роками перестав нагадувати горду будівлю, що домінувала над Галичем у перші роки другої половини XVII ст.

Масштаб занепаду Галицької фортеці досконало показує інвентар Галицького староства 1767 р., що містить опис замку. Замок подано в ньому як дуже занедбаний, що потребує негайного ремонту, і це кілька

¹⁹ Czołowski A. Dawne zamki i twierdze... – S. 81. «Керуючись нашою повинністю, а також поданою від Державної скарбниці інструкцією, ми приступили до люстрації фортеці Галицького замку, в якій застали примурованого муру 179 ліктів, зокрема окопи: новий – при Старій Брамі, покритий дерном, в обводі 175 ліктів та інший новий окіп перед Новою Брамою в обводі 132 лікті. Гармат, тих, що записані в попередній ревізії, як і прилаштованих пізніше, налічується 20, мездирів – два, гаківниць – 30, фальконетів – два, пороху в бочках, ґранат, вогнистих куль та інших куль до різної зброї, запалювальних шнурів та іншого військового приладдя – бачили багато», див.: *Lustracja województwa ruskiego 1661–1665* / [wyd. E. Arłamowska, K. Arłamowski, W. Kapuś]. – Wrocław, 1976. – cz. 3 : *ziemie halicka i chełmska*. – S. 3.

²⁰ Wagner M. *Wojna polsko-turecka w latach 1672–1676* / M. Wagner. – Zabrze, 2009. – T. 2. – S. 249.

²¹ Dyaryusz i pakta tureckie żurawińskie // *Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Wrocławiu* 122, k. 2v, 3v.

²² Czołowski A. *Dawne zamki i twierdze...* – S. 81.

разів підкреслювала особа – автор тексту люстрації. Найбільшого ремонту передусім потребували довго не ремонтвані дахові покриття, знищені під час буревіїв, та дерев'яні елементи всередині будинку, зокрема стелі чи сходи, що, звісно, поступово гнили. Крім того, здавалося, потрібно було замінити шиби в замкових вікнах, які майже всі були вибиті. Ремонту потребували й мури, пошкоджені як унаслідок різних боїв, що точилися на цій території, так і через загальне занедбання.

Документ, що став базовим для матеріалу, міститься в інвентарі Галицького староства з 1767 р. і зберігається в Головному архіві давніх актів у Варшаві (AGAD) у XVIII відділі «*Коронної метрики*» під № 62. Інвентар склав галицький прикордонний комірник Матвій Урусський (*Maciej Uruski*) в останні дні березня 1767 р. в межах люстрації, ухваленої на сеймі 1766 р., а потім внесеної до «*Коронної метрики*»²³. Крім того, його вписано до галицьких гродських книг. Текст з гродських актів став підставою російськомовного видання інвентарю, який 1852 р. опублікував на сторінках газети «*Зоря Галицька*» Омелян Левицький²⁴. Зважаючи на нелегкий доступ до цього видання, його текст практично невідомий як для польських, так і українських істориків. Крім того, це польськомовне джерело в історіографії фрагментарно відоме завдяки Михайлові Балінському (*Michał Baliński*) та О. Чоловському, які у своїх працях широко цитували фрагменти інвентарю²⁵. Вкотре їх використав З. Федунків у праці, присвяченій історії Галицького замку²⁶. Для кращого розуміння

²³ Інвентарій галицького староства з перепису постанов варшавського вального сейму є ухвалами з 1766 р., див.: AGAD w Warszawie, *Metryka Koronna, Lustracje dz. XVIII*, 62, s. 153; Постанови про люстрації староств Корони див.: VL. – Т. VII. – S. 195. Документи люстрації склалися у трьох примірниках, які потрапляли до «*Коронної метрики*», підскарбничого архіву та управителя люстрованих маєтностей. Див.: Bartoszewicz A. *Materiały dotyczące Częstochowy w zbiorach Archiwum Głównego Akt Dawnych / A. Bartoszewicz // Archeion*. – 1997. – Т. 98. – S. 176.

²⁴ Левицький Е. *Описание Замку Галицкого по описанию комисією выбраною валнымъ сеймомъ Варшавскимъ г. 1766 / Е. Левицький // Зоря Галицкая*. – 1852. – Ч. 79. – S. 779–781.

²⁵ *Starożytna Polska pod względem historycznym, jeograficznym i statystycznym opisana / [przez M. Balińskiego i T. Lipińskiego]*. – Warszawa, 1845. – Т. 2. – S. 699; Czołowski A. *Dawne zamki i twierdze*. – S. 81–82.

²⁶ Федунків З. Назв. праця. – С. 40–41.

вигляду твердині та розмірів руїни, в якій вона опинилася, варто однак взяти до уваги цілісність джерела з 1767 р.

Видання документа польською підготував і опрацював, спираючись на відповідні видавничі Інструкції для історичних джерел XVI – середини XIX ст., Казимир Лепший (*Kazimierz Lepszy*)²⁷.

Текст оригіналу

Opisanie zamku halickiego [1767 r.]

AGAD w Warszawie, Metryka Koronna, Lustracje dz. XVIII, 62, s. 5–7.

Ten zamek nad miastem na gyrze wkoło murem z basztami obwiedziony, te jedne przez rewolucje zdezelowane, drugie od starołci porysowane stoją, do kтыrego idąc od miasta drogł brama w murze na kształt wrot bez żadnego zamknięcia, za kтыrą po prawej ręce na wzgyrku oficyna z drzewa tartego jodłowego budowana, z jednej strony podmurowana. Gontami pobita w pobiciu reparacyi potrzebująca o sześciu kominach murowanych nad dach wywiedzionych z facjatą malowana z herbem Pilawa. Idąc do sieni tych oficyn po gradusach jodłowych drzwi podwyjne dębowe na zawiasach i hakach z zamkiem z zasuwkami u dołu i u gyry żelaznemi. W tej okien dwa szkła tafelkowego z kwaterami otwierami po większej przez wiatry wybite części. Z tych sieni po lewej ręce drzwi do drugich sionek podwyjne na zawiasach i hakach, w kтыrej do pokoju na strychu wybudowanego schody drewniane. Ten o jednym oknie przez pył wybitym z drzwiami na zawiasach i hakach z powałą i podłogą z tarcic układanemi. Powryciwszy do sionek namienionych okno jedno całe z kwaterami otwieranemi, przy kтырым drzwi dębowe na zawiasach i hakach do pokoju, ten o trzech oknach, z kтыrych jednego całego nie masz. W drugim w gyrze ośm szyb tylko aw trzecim całej nie staje kwatery. Kominek szafiasty, piec kaflowy polewany. Z tego pokoju do garderybki drzwi podwyjne na zawiasach i hakach z zamkiem i zasuwkami, w kтыrej okien dwa. W pokoju przy piecu drzwi podwyjne na zawiasach i hakach z zasuwkami do pokoju alkowego, w kтырым piec i kominek takie jak w pierwszym pokoju, okien dwa całych z kwaterami otwierami. Do dwuch garderobek przy alkwie będących drzwi podwyjne

²⁷ Lepszy K. Instrukcja wydawnicza dla źródeł historycznych od XVI do połowy XIX wieku / K. Lepszy. – Wrocław, 1953.

dębowe na zawiasach i hakach z zamkami i zasuwkami. W tych po jednym oknie z kwaterami otwieranymi w dwóch kwaterach szkła nie masz. Z pokoju tego do sali drzwi zabite. Z sieni na przyd opisanych do sali drzwi podwójne na zawiasach i hakach z zamkiem i zasuwkami. W tej kominek szafiasty i piec biały kaflowy polewany, okien cztery z kwaterami, w których dziesięć szyb wybitych, w pośrodku których drzwi stare z oknem na zawiasach i hakach z zamkiem i zasuwkami, przez połowę szkła nie masz. Do kredensu z sali drzwi podwójne na zawiasach i hakach z zamkiem i zasuwkami, przydy których kratka stolarskiej roboty na zawiasach i hakach z wrzeczadzem i skoblikami. W tym pokoju okien dwa dobrych z kwaterami otwieranymi, kominek szafiasty i piec kaflowy. Z tego kredensowego pokoju do pokoju per modum przysionek, drzwi podwójne na zawiasach i hakach z zamkiem z zasuwkami. W tym okno jedno, gruba murowana do pieca i drzwi na tył na zawiasach i hakach z haczykiem żelaznymi. Powryciwszy przez salę do sieni idąc we drzwi sienne po lewej ręce drzwi podwójne dębowe, na zawiasach i hakach, w tym okien dwa z kwaterami, szyb trzy wybitych, kominek szafiasty i piec biały polewany. Z tego pokoju do drugiego drzwi podobne teraz opisany. W tym okien cztery z kwaterami, kominek szafiasty i piec kaflowy biały. W tych wszystkich pokojach podłoga i powała z tarcic układane. Okienice z tarcic na zawiasach i hakach żelaznych. Na rogu od fary baszta czyli wieża ad praesens szlachecka, ante skarbiec, porysowana, gontami pobita. Ad fundum tej drzwi podwójne na zawiasach i hakach z wrzeczadzem i skoblami żelaznymi, za którymi schody. W tej piecyk i kominek, framug okiennych pięć z kratami żelaznymi. Gyra wieża, do której schody pogniły i poodpadały, drzwi do tej na zawiasach i hakach z wrzeczadzem i skoblami żelaznymi. Ta z podłogą i powałą, bez okien. Od tej idąc koło muru kaplica w murach starych porysowanych w pobiciu, znacznej reparacyi potrzebująca. Do tej drzwi na zawiasach i hakach z wrzeczadzem i skoblami żelaznymi. W tej okien trzy, ołtarz wielki Pana Jezusa ukrzyżowanego z mensą murowaną o trzech gradusach. W tej powała zgnita. Do tej muru dwa archiwa, grodzkie i ziemskie przymurowane, do których drzwi na zawiasach i hakach z zamkami, wrzeczadzami i skoblami żelaznymi, każde o trzech oknach niewielkich z kratami żelaznymi. Idąc dalej koło muru komin murowany z ogniskiem sam stoi. Na rogu od Dniestru baszta, gdzie quondam sądowe izby bywały, gontami pobita. W dachu przez burze zdezelowana, okna powybijane,

kilka tylko tafel zawadza się, z sionkami i innemi pokojami, zdezelowana. Na dole wrota podwyjne na kunach żelaznych. Do przysionku piwnicznego po lewej ręce drzwi do sklepu na kunach żelaznych. W przepierzeniu drzwi na zawiasach i hakach z wrzeciędzem i skoblami żelaznemi. W tym dwa okna z kratami żelaznemi. Do sklepu dolnego drzwi na zawiasach i hakach z wrzeciędzem i skoblami żelaznemi, do ktyrego schody drewniane. Sklep drugi poboczny vel turma, drzwi do niego proste na biegunie. Sklep znowu poboczny, do niego drzwi na zawiasach z wrzeciędzem. Innych sklepyw trzy, do ktyrych drzwi na zawiasach i hakach z wrzeciędzem i skoblami żelaznemi, te sklepy murowane, dobre i suche.

Переклад

Опис Галицького замку (1767 р.)

Головний архів давніх актів у Варшаві, Коронна метрика, Люстрації XVIII ст., 62, с. 5–7.

Цей замок стоїть на горі, оточений навколо муром з баштами, з яких одні через революцію понищені, а інші стоять потріскані від старості. До нього дорогою від міста є брама в мурі у вигляді воріт, що не зачиняються. За нею праворуч, на пагорбі стоїть будівля, збудована з ялинового дерева, з одного боку підмурована. Вона покрита гонтом, що потребує ремонту, з шістьма мурованими коминами, виведеними понад дах, з мальованим піддашшям з гербом «Пилява». Йдучи до сіней цього будинку по ялинових сходах, [минаємо. — *Ред.*] дубові подвійні двері на завісах і гаках із замком із залізними засувками внизу і вгорі. В них [сінях. — *Ред.*] є два скляні вікна з кватирками, що відчиняються, головно вибиті вітрами. З тих сіней ліворуч є подвійні двері на завісах і гаках, [що ведуть. — *Ред.*] до інших малих сіней, у яких є дерев'яні сходи до кімнати, збудованої на горищі, з одним вікном, наполовину вибитим, з дерев'яними стелею і підлогою. Повернувшись до згаданих сіней, [бачимо. — *Ред.*] при єдиному цілому вікні з кватирками, що відчиняються, дубові двері на завісах і гаках, [що ведуть. — *Ред.*] до кімнати з трьома вікнами. В одному — жодної цілої шиби нема, в другому вгорі — вісім шиб, тільки в третьому немає цілої кватирки. Камін — шафовий, піч — з поливаних кахель. З цієї кімнати до гардероба, в якому два вікна, [ведуть. — *Ред.*] подвійні двері на завісах і гаках із замком та засувками. В кімнаті, при печі, є подвійні двері на завісах і гаках, [що ведуть. — *Ред.*] до альковної

кімнати з двома цілими вікнами з кватирками, що відчиняються, в якій піч і камін такі ж, як і в першій кімнаті. До двох гардеробів при алькові [ведуть. — *Ред.*] подвійні дубові двері на завісах і гаках із замками і засувками. В тих [гардеробах. — *Ред.*] є по одному вікну з кватирками, що відчиняються, у двох кватирках відсутнє скло. З цього покою двері, що ведуть до зали, — забиті. Із сіней, описаних раніше, до зали ведуть подвійні двері на завісах і гаках із замком і засувками. В ній — шафоподібний камін і піч з білого поливаного кахлю, чотири вікна з кватирками, в яких вибито десять шиб, між ними посередині — старі двері з вікном без половини скла, на завісах і гаках із замком і засувками. До буфету із зали ведуть подвійні двері на завісах і гаках із замком і засувками, перед ними — ґрати столярської роботи на завісах і гаках із засувом і скобами. В цій кімнаті є два добрі вікна з кватирками, що відчиняються, шафовий камін і кахельна піч. З цієї буфетної кімнати через присінок подвійні двері на завісах і гаках із замком із засувками [ведуть. — *Ред.*] до кімнати з одним вікном, мурованою грубою, до печі, і тильними дверима на залізних завісах, гаках, і гачком. Через залу до сіней, з лівого боку подвійні дубові двері на завісах і гаках [ведуть до кімнати. — *Ред.*], в якій є два вікна з кватирками, три шиби вибиті, шафовий камін і біла поливана піч. З цієї кімнати до іншої ведуть двері, подібні до щойно описаних. У ній чотири вікна з кватирками, шафовий камін і біла кахельна піч. У всіх цих кімнатах підлога і стеля укладені з дощок. Віконниці — з дощок на залізних завісах і гаках. На розі від парафіяльного костелу стоїть башта або вежа, тепер шляхетська, а перед тим — скарбниця, потріскана, покрита ґонтом. Вона має подвійні двері на завісах і гаках із засувом та залізними скобами, за дверима — сходи, що ведуть до кімнати, в якій є невелика піч, камін та п'ять віконних фрамуг із залізними ґратами. До верхньої вежі ведуть сходи, що погнили і попадали, двері до неї — на завісах і гаках із засувом і залізними скобами. Ця кімната без вікон, з підлогою і стелею. Другою від башти, біля муру міститься каплиця зі старими потрісканими і побитими стінами, що потребує значного ремонту. До неї ведуть двері на завісах і гаках із засувом та залізними скобами. В ній є три вікна, великий мурований вівтар розіп'ятого Ісуса Христа із трьома сходинками. Стеля в ній зогнила. До неї примуровано два архіви — гродський і земський, до яких ведуть двері на завісах і гаках, із засувами і залізними скобами, кожний — з

трьома невеликими вікнами із залізними ґратами. Далі біля муру — мурований комин з вогнищем. На розі від Дністра — башта, покрита гонтом, де колись відбувалися судові засідання. Дах пошкоджений бурею, вікна вибиті, тільки кілька шиб залишилося в сінях та інших кімнатах. Внизу — подвійні ворота на залізних завісах. До підвальних присінків ліворуч — двері на залізних завісах до підвалу. В перегородці — двері на завісах і гаках із засувом та залізними скобами, [що ведуть до верхнього підвалу? — *Ред.*]. В ньому є два вікна із залізними ґратами. До нижнього підвалу ведуть двері на завісах і гаках із засувом і залізними скобами та дерев'яні сходи. До другого підвалу, або в'язниці, ведуть прості двері на бігуні. До знову бічного ведуть двері на завісах із засувом. Інших підвалів є три, до яких ведуть двері на завісах і гаках із засувом і залізними скобами. Ці підвали муровані, добрі й сухі.

*Переклад з польської Юрія Угорчака
(Івано-Франківськ, Україна)*

Goszczyński Artur (Krakow, Poland).

**Galician castle in the light of the inventory of the Galician starostvo
in 1767**

The castle in Galych had been one of the most important strongholds in the Pokuttya region. This settlement has history reaching the middle ages. Developed over the years had been towering and was the main defence point of nearby territories. Due to Tatar invasions, the castle was destroyed several times. In a half of XVII century, thanks to Andrzej Potocki who was the galicianstarosta, the castle was completely renovated. Greatness of the stronghold did not last too long. It was seriously damaged during a war between Republic of Poland and Ottoman Empire by the latter in 1676. The scale of the castle fall among hundreds of years excellently shows inventory of Galych District Head from 1767 containing description of the stronghold. It is described as extremely neglected building demanding immediately works, what also was emphasised by the author of the text several times.

Key words: *the castle of Galych, kings lustrations, the Galician starostvo, Andrzej Potocki, inventory, fortress, fortification.*